

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Однією з головних складових національної та економічної безпеки держави є її продовольча безпека. Поряд з іншими проблемами економічного розвитку в сучасних умовах проблема продовольчої безпеки стає все більш гострішою та займає все більш вагоме значення в структурі економічної безпеки.

Питанню продовольчої безпеки присвячено достатньо велика кількість праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців-економістів, а саме : О.І. Гойчука, О.В. Захаріна, О.С. Резнікова, О.С. Скидана, О.М. Черчиля та інших. У своїх працях вони досліджували теоретичні аспекти продовольчої безпеки, її структуру, методи оцінки.

Процес формування продовольчої безпеки країни має комплексний характер та пов'язаний з макроекономічним розвитком держави в цілому та її регіонів. Згідно чинного законодавства України, продовольча безпека визначається як захищеність життєвих інтересів людини, що виражається в гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності. Продовольча безпека має тісний зв'язок з внутрішніми чинниками (розвиток аграрної сфери, продовольча забезпеченість країни) та зовнішніми чинниками (глобальна продовольча проблема, зовнішньоекономічна політика держави).

Система національної продовольчої безпеки базується на таких принципах, як самозабезпеченість, незалежність, доступність, якість. Ці характеристики слід враховувати при формуванні державної політики щодо продовольчої безпеки, а також вони мають забезпечувати такі її напрями: ефективний розвиток харчової промисловості, зовнішньоекономічна діяльність у сфері харчової промисловості, формування доходів населення, забезпечення збалансованого харчування (рис 1).

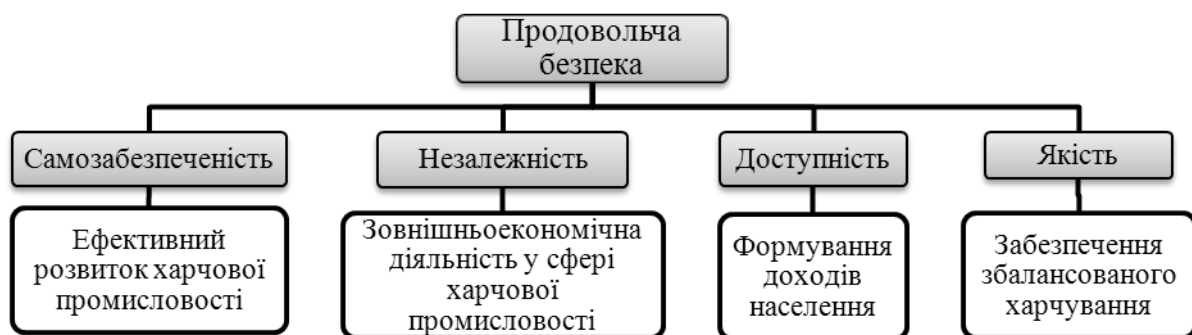

Рис. 1. Основні складові формування державної політики у сфері продовольчої безпеки

Визначення суті продовольчої безпеки завжди пов'язане із забезпеченням життєдіяльності людини, яка характеризується станом його здоров'я. Тому реальне уявлення про продовольчу ситуацію в країні можна одержати, порівнюючи існуюче споживання з рівнями споживання, представленим у класифікації, побудованій за принципом відповідності продовольчого забезпечення до завдань збільшення народжуваності, збереження здоров'я, активної життєдіяльності людини та досягнення максимально можливої в сучасних умовах середньої тривалості життя.

Відповідно до цього можна запропонувати сім рівнів життя населення в країнах, зокрема в Україні (рис. 2).

Для визначення критеріїв продовольчої безпеки в країні слід ввести державну систему норм споживання, що регламентувала б основні нормативні рівні споживання населення: раціональний (нормативний), який використовується для соціально-економічних розрахунків, і мінімально необхідний – для гарантованого забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях [4].

Значною мірою забезпечення продовольчої безпеки залежить від потенціалу агропродовольчого сектора. Потенціал розвитку харчової промисловості відповідно до проекту «Комплексної програми підтримки розвитку української харчової промисловості на період до 2015 року» є, без сумніву, головною основою зростання національного доходу і забезпечення продовольчої безпеки країни. Аграрний сектор забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни, формує її 17-18% валового внутрішнього продукту [3, с. 151].

На сьогоднішній день немає жодної держави, яка б не переймалася питаннями продовольчої безпеки, це відноситься як до виробництва продовольчих товарів, їх розподілу, імпорту-експорту продовольства, споживання продуктів харчування тощо. Однак кожна країна, в тому числі Україна, має свої завдання у покращанні продовольчого забезпечення свого населення залежно від досягнутого рівня у вирішенні цієї проблеми.

Серед причин продовольчої залежності країни можна виділити:

- дефіцит продовольства і низький рівень платоспроможного попиту, що обумовлюють незбалансованість внутрішнього продовольчого ринку за попитом і пропозицією;
- залежність внутрішнього ринку від імпортних поставок продовольства, неконкурентоспроможність національного агропромислового комплексу;
- низька конкурентоздатність продукції за якістю та/або ціною при достатності продовольства власного виробництва;
- нерозвиненість зовнішньоекономічних зв'язків, замкнутість внутрішнього продовольчого ринку;
- низька ефективність діяльності господарюючих суб'єктів в АПК;
- перетворення експорту продовольчої продукції на самоціль розвитку агропромислового комплексу;
- зростання зобов'язань із покриття зовнішнього боргу при нестабільному курсі національної валюти.

Перша Всеукраїнська науково-практична конференція

I-й рівень – катастрофічний	<ul style="list-style-type: none"> • добове споживання на одну людину 1500–1800 ккал, характеризується хронічним недоїданням (добове споживання менше 1520 ккал слід розглядати як голод)
II-й рівень – критичний	<ul style="list-style-type: none"> • середньодобове споживання складає 1800– 2200 ккал на душу населення і достатнє для подолання хронічного недоїдання та існування на межі виживання і забезпечення простого відтворення населення.
III-й рівень – мінімальний	<ul style="list-style-type: none"> • Середньодобове забезпечення 2300–2800 ккал на душу населення передбачає наявність таких обсягів продовольчих ресурсів, які виключають можливість появи голоду
IV-й рівень – достатній	<ul style="list-style-type: none"> • Середньодобове споживання перебуває у межах 2800–3600 ккал на одну людину, проте воно не збалансоване за елементами живлення, тобто продовольчих ресурсів достатньо для стабільного споживання, але воно не забезпечує здорового способу життя і збільшення його тривалості
V-й рівень – раціональний (нормативний)	<ul style="list-style-type: none"> • Середньодобове споживання перебуває у межах 3300–3600 ккал на одну людину. При цьому раціон збалансовано білками, вітамінами й іншими важливими компонентами
VI-й рівень – оптимальний	<ul style="list-style-type: none"> • Споживання відповідає V-му рівню не лише збалансованістю за найважливішими харчовими компонентами, а і передбачає споживання екологічно чистих продуктів харчування, які збільшують тривалість життя населення, загалом та середню тривалість життя для країни, покращують здоров'я.
VII-й рівень – перспективний	<ul style="list-style-type: none"> • Досягнення такого продовольчого забезпечення для всіх соціальних груп населення, яке дозволить удосконалювати природу людини і максимально продовжувати її активну життєдіяльність, розширюючи межі сучасної природної тривалості життя.

Рис. 2. Сім рівнів життя населення, залежно від добового споживання на одну людину [3]

При вирішенні проблем продовольчої безпеки пріоритетне місце належить розвитку аграрного сектору та сільського господарства. Не менш важливе значення відіграє міжнародна торгівля продовольством та зовнішня політика держави у цих сферах. Поєднання розвитку виробництва та розвитку торгівлі є одним з найефективніших методів забезпечення продовольчої безпеки в державі.

Література

1. Закон України “Про продовольчу безпеку України” від 22 грудня 2011 року № 4227-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua> / Офіційний сайт Інтернет-представництва Верховної Ради України.

2. Гойчук О.І. Продовольча безпека: структура, рівні та критерії забезпечення / О.І. Гойчук // Загальні проблеми економіки. – 2003. – № 12. – С. 12-18.

3. Кочетков О.В. Формування системи показників продовольчої безпеки України / О.В. Кочетков, Р.В. Марков // Економіка АПК. – 2002. – № 9. – С. 142-158.

4. Лукінов І.І. Продовольча безпека та її гострота у світовому вимірі / І.І. Лукінов // Економіка АПК. – 2001. – № 4. – С. 33.

Марія МІНЬКОВСЬКА, Ірина ЛЕЩИК

Тернопільський національний економічний університет

АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДЛЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Україна славиться великим аграрним потенціалом, який, на жаль, не використовується повною мірою. Основною причиною цього являється те, що аграрний ринок функціонує не ефективно.

Проблемними питаннями, щодо розвитку аграрного ринку України в контексті адаптації зарубіжного досвіду займалися багато вчених, у тому числі В.Я. Амбросов, П.І. Гайдуцький, І.Г. Кириленко, Ю.С. Коваленко, П.М. Макаренко, М.Й. Малік, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак та інші.

На міжнародному рівні проблема розвитку аграрного ринку також є дискусійною, що в свою чергу призвело до формування різних концептуальних підходів до державного регулювання аграрного ринку, які визначаються ступенем впливу державної аграрної політики на рівень конкурентоспроможності агропромислової продукції на світовому ринку (рис.1).

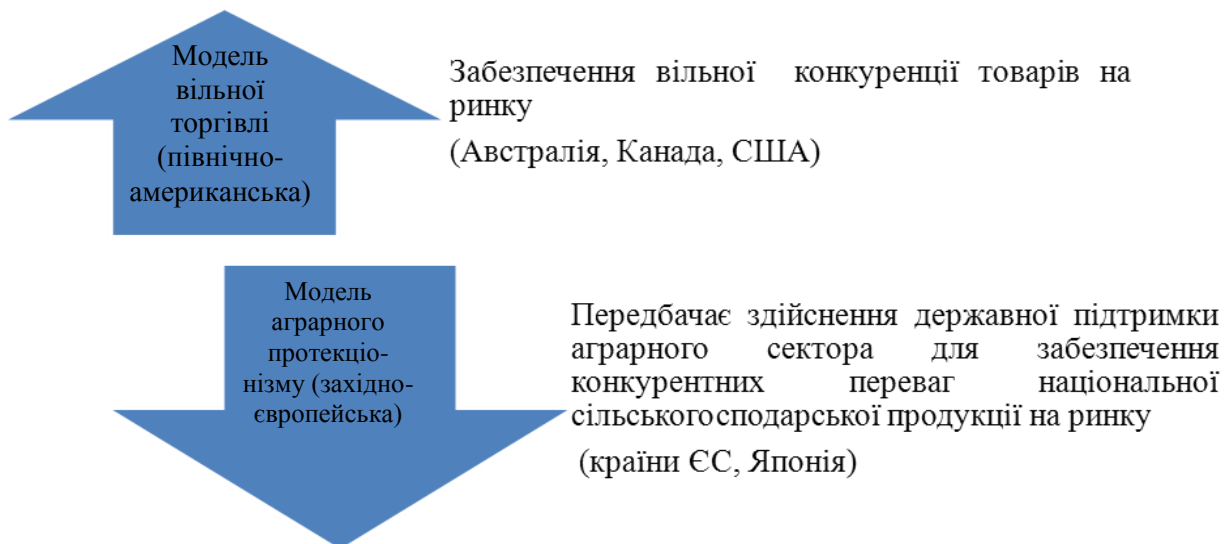

Рис. 1. Концептуальні підходи до формування аграрного ринку на міжнародному рівні [2]

Слід відмітити, що зарубіжними країнами широко використовується інструментарій регулювання аграрного ринку, який передбачає не лише підтримку доходів сільськогосподарських товаровиробників за рахунок